

Kiss László

PR és kommunikáció az iskolai könyvtári munkában Hogyan „adjuk el” önmagunkat és könyvtárunkat Romániában?

Iskolai könyvtárosként régóta foglalkoztat a kérdés, hogyan lehetne az iskolai könyvtárakat és a könyvtárosok munkáját a felhasználókkal minél jobban megismertetni. A kollegákkal történő beszélgetéseim során azt tapasztaltam, hogy mi, iskolai könyvtárosok is hibásak vagyunk. Nagyon sokan úgy gondolják ugyanis közülnk, hogy ha elvégzik a napi feladataikat, akkor az iskola és a társadalom elismeri munkánkat. Ez azonban sajnos legtöbb helyen nem így van. A tanárok és diákok nem ismerik igazán a könyvtár állományát, szolgáltatásait, a tudás fejlesztésében elfoglalt helyét, az iskolai könyvtáros szerepéről nem is beszélve. Mit lehet tenni ez ellen?

Az iskolai könyvtárosnak folyamatosan képeznie kell önmagát. Nem elég az a tudásanyag, amit az egyetemen vagy az átképző kurzusokon összeszedett. A romániai helyzetre jellemző, hogy míg a tanár kollégák kredit pontokért futkosnak, az iskolai könyvtáros nyugodtan „pihenhet” nyaranta. Ez talán annak az átkos „personal didactic auxiliar” (kiszolgáló tanügyi személyzet) besorolásnak köszönhető, amely nemcsak elválaszt a tanár kollégáktól, hanem meg is bélyegez. Sokan azt mondják, hogy ott vannak a módszertani napok, és az évenként megrendezett országos konferencia, de ez szerintem nem elég. Mindenkinek el kellene végeznie legalább egy alapfokú számítógép-kezelői tanfolyamot, egy könyvtár PR, vagy könyvtár menedzsment kurzust, vagy akár egy mentálhigiéné képzést is. Én évente egy képzésen veszek részt. Erre természetesen áldozni kell, viszont ha az ember már kapcsolatokat épített ki, bekerült a természetes körforgásba, akkor megtalálhatja a neki megfelelő ingyenes kurzust is. Ez is a PR-hoz tartozik!

Minden iskolai könyvtáros célja, hogy állománya gyarapodjék, és könyvtára jól működjék. Kezdő iskolai könyvtárosként átvettem egy 38000 kötetből álló könyvtárat, ahol az egyedüli elektronikai eszköz egy közösre rezsó volt. Ilyen helyzetben mit tehettem?

1. Felmértem, mire van szükségem ahhoz, hogy továbbra is versenyképes maradjak, és megfeleljek az új kihívásoknak.
2. Megvizsgáltam, hogy a gyakorlatban ez mennyire kivitelezhető.
3. Tervet készítettem, rövid- és hosszútávra.
4. Nekivágtam.

És akkor lépten-nyomon ebbe a fránya PR-ba ütköztem, amelyet (bevallom) kezdetben teljesen ösztönösen műveltem.

Bognárné Lovász Katalin, a szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskola Könyvtár- és Információtudományi Tanszékének tanársegédje szerint az iskolai könyvtárak PR tevékenysége általában az alábbi célcsoportokra terjed ki:

1. Az iskola vezetése, gazdasági vezetés
  2. Tantestület
  3. Diákok
  4. Szülők
  5. Intézményen kívüli kapcsolatok
    - a) Helyi önkormányzat (általában az igazgatón keresztül)
    - b) Helyi könyvtáros tanári munkaközösség
    - c) Könyvtárostanárok Egyesülete, Magyar Könyvtárosok Egyesülete
    - d) Pedagógiai intézetek
    - e) Helyi közkönyvtárak, más kulturális intézmények
- (Az én felsorolásom egyedül az 5/c alpontban különbözik ettől.)

1. Az iskola vezetésre irányuló PR munka

„Ha az iskolavezetés felismeri és elismeri az iskolai könyvtár fontosságát az önálló ismeretszerzésre nevelésben, akkor mindenben támogatni fogja. Ez erkölcsi és természetesen anyagi támogatást is jelent, hiszen ő közvetíti a könyvtár érdekeit a fenntartó felé, amely az anyagi forrásokat biztosítja az iskolai könyvtár működéséhez”².

A szokásos formális találkozásokon túl én nagyon szeretem behívni az igazgatót, vagy a főkönyvelőt a könyvtáramba, amikor éppen alkalom adódik rá. Ilyenkor több türelmük van, és nekem is könnyebb elmondani elképzeléseimet és gondjaimat, sok mindent simábban tudok megoldani, könnyebben partnerre találok bennük. Az iskolai vezetés számára nélkülözhetetlenné kell válnunk. Próbáljunk meg minden fontos információt a lehető leggyorsabban és pontosan beszerezni. Nálunk már megszokták, ha valamit nem találnak a világhálón, akkor én keresek utána az én módszereimmal. Ezt el is várják, mert ők fizették az ECDL kurzusomat.

A titkársággal párhuzamosan én is folyamatosan figyelem a pályázatokat. Sőt, pályázattírára is vállalkozom! Az idén egy Comenius pályázatot írtam meg közösen az aligazgatónővel. Nem szabad elfelejteni az iskolai könyvtár működéséről szóló beszámolókat és a statisztikákat. Ezeket évente írjuk meg, még akkor is, ha nagyon terhes munka! Hiszen mindenki tudja, hogy a szó elszáll, az írás megmarad.

2. A tantestületre irányuló PR munka

Számomra a kapcsolattartás a kollégákkal a PR munkám legfontosabb része. Nagyon sokan hajlamosak lenézni az iskolai könyvtárost akkor is, ha azonos vagy magasabb végzettséggel rendelkezik. Ugye ismerős az a szlogen, hogy „ti könyvtárosok egész nap csak olvastok!”? Ez a sztereotípa annál is veszélyesebb, mivel a tantestületből kerülnek ki a majdani igazgatók! Mit lehet ez ellen tenni?

Az én módszerem az, hogy rendszeresen részt veszek tantestületi gyűléseken, és – amikor mód van rá – a szemérmességemet félretéve, rendszeresen beszámolok az elvégzett munkáról, és az általam elért eredményekről.

A tanár speciális olvasóközönség. Egyrészt általában megveszi azokat a könyveket, melyekre szüksége van, másrészt hajlamos a rutinra, vagyis ugyanazokat

a könyveket használja egészen a nyugdíjkorhatár eléréséig. Éppen ezért minden eszközzel tudatosítanunk kell a kollégákban, hogy a könyvtár számukra is hasznos információforrás lehet, mert az iskolai könyvtárnak profiljából adódóan kötelessége, hogy segítse a tanárok munkáját, vagyis beszerzi azokat a anyagokat, amelyekre a munkájuk során szükségük van. Többféle módszerem van ennek hangsúlyozására. Én ugyan kiteszem a fontosabb közleményeimet a tanári hirdetőbe, de úgy vettem észre, hogy a PR jobban érvényesül, ha külön-külön is beszélek a témában érdekeltekkel.

Vannak speciális alkalmak, mint például a tankönyvezések az év elején és az év végén. Ilyenkor a tantestület fele „kénytelen” találkozni velem, hisz osztályfőnökök. Használjuk ki előnyünkre az ilyen alkalmakat!

A számítástechnikában kezelői szinten viszonylag jártas vagyok. Ha tehetem, mindig segítek a kollégáknak. Főleg az idősebb generáció igényli ezt a szolgáltatást. Most, hogy már második éve elég csinos summát kapunk a minisztériumtól könyvekre, naponta egyeztetünk a kollégákkal, katedrákkal, hogy milyen könyveket vegyünk. Ezen keresztül akarva-akaratlanul rá vannak kényszerülve, hogy megismerjék a könyvtár állományát és szolgáltatásait.

Minden évben évforduló- és eseménynaptárat készítek minden katedrának, sőt a diákszövetségnek is. Töredelmesen be kell valljam, hogy ez az igazgatóság találmánya. Viszont ami jó, azt el kell ismerni, mert ez a könyvtár nagyon hasznos szolgáltatásává vált. Könyvtárunk aktivitását jobban megismerik a kollégák, ha bevonjuk őket a könyvtár által szervezett programokba. Erre a legjobb alkalom az Iskolai Könyvtárak Világnapja. Én már a hatodik alkalommal szervezem ezt az eseményt.

Lehet olyan dolgokat is szervezni, ahol mindkét fél egyenlő partner. Ilyen például a rajz katedrával szervezett **Kedvenc Háziolvasmányom** rajzverseny, az angol katedrával és több amerikai iskolával közösen lebonyolított interaktív vetélkedők, mint például a **Karácsonyi szokások** (Christmas Customs), vagy a **48-as forradalmárok az amerikai polgárháborúban** (The Revolutionaries of 1848 in the American Civil War). Igyekszem a tanító kollégákat is bevonni a közös programokba. Ilyenek voltak a **Mesemaráton** vagy a **Flat Stanley** projektek.

Akkor is érvényesíteni tudjuk a könyvtár PR-t, amikor nem a mi rendezvényünkről van szó. Például a német katedra felolvasó maratont szervezett, én pedig felajánlottam az esemény színteréül a könyvtárat. Mondanom sem kell, hogy boldogok voltak, mert eredetileg egy közönséges osztályteremben akarták megtartani. Az egész rendezvény nagyon jól mutatott az újságírók szemében is, és én is hasznot húztam belőle azzal, hogy tudatosítottam mindenkiben: a könyvtár nemcsak könyvkölcsönzéssel foglalkozik.

3. A diákokra irányuló PR munka

Tanulóink általában kölcsönöznek, de szívesen böngészgetnek könyveket vagy képes magazinokat. Van, amikor házi feladatot írnak, beszélgetnek, tanulnak, esetleg tanulmányi versenyre készülnek. Sőt, be kell valljam, hogy van egy olyan olvasói réteg, amely szívesen választja lógása célpontjául a könyvtárat. Ilyenkor azzal nyugtatgatom magam, hogy inkább itt üljön az a gyerek, mint máshol. Azt

azonban nem szeretem, ha a kicsapott tanulók nálam vannak karanténban. Szerencsére ritkán történnek meg ilyen „balesetek”, és a tanulónak csak a javára válik, ha a könyvtárban tanul. A negatív PR is PR.

Természetesen nagyban a könyvtáros kedvességén és segítőkészségén múlik az, hogy a gyerekek milyen gyakran járnak könyvtárba. A könyvtáros nagy előnye a többi pedagógussal szemben, hogy minden tanulóval egyénileg tud foglalkozni. bizalmas kapcsolat is kialakulhat, a könyvtáros sokszor a pszichológus szerepét is átveszi. Azért szép a mi szakmánk, mert nemcsak szellemileg, hanem lelkileg is segítjük a gyerekeket.

Rájöttem, hogy a gyerekek nem tudnak élni a könyvtár és az Internet nyújtotta lehetőségekkel. Mivel nagy a könyvtáram, szolgálatos tanulókat kértem a IX–X-es humán osztályokból. Ezek a tanulók egész napos szolgálatot teljesítenek. Az egyszerű könyvtári feladatok elvégzése mellett könyvtárhasználati ismereteket sajátítanak el, ugyanakkor megismerik a könyvtár állományát is. Az elmúlt évek tapasztalata azt mondhatja velem, hogy ez az egyik legjobb PR tevékenység, mert ilyenkor tudatosul a diákokban az, hogy a könyvtár és a könyvtáros mennyiben tudja segíteni őket az információs műveltség/írástudás elsajátításában, és hogy mi is a könyvtár szerepe a tanulás és ismeretszerzés folyamatában³. Megfigyeléseim szerint volt szolgálatosaim már biztosabban mozognak bármilyen könyvtárban, és határozottan előnyben vannak az információszerzés terén más tanulókkal szemben.

A könyvtár PR-hoz tartozik a különféle programok szervezése. Megítélésem szerint a könyvtárosnak nem szabad átvállalnia egyetlen katedra feladatát sem, hanem inkább ki kell egészítenie, színesítenie kell az iskola hagyományos programjait.

Kedvenc programjaim közé tartoznak az amerikai iskolákkal évente megrendezett közös internetes vetélkedők. Ezekre szívesen jelentkeznek a gyerekek, mert a kötelező feladaton túl szabadon beszélgethetnek amerikai partnereikkel, és nemcsak összebarátkoznak, hanem megismerik egymás kultúráját is. A szempontjukból nem elhanyagolható dolog az sem, hogy munkájukat jeggyel jutalmazza az angol katedra. Olvasóim rendelkezésére áll minden hónapban egyszer az American Corner is. Felkerestem a városunkban élő amerikaiakat, akik szívesen vállalták, hogy egy – a tanulók által választott – témáról kötetlenül beszélgetnek olvasóimmal. Ennek a programnak nagy hasznát vettem, mert azon kívül, hogy berozsdásodott angol tudásomat felelevenítettem, az amerikaiak rengeteg könyvet adományoztak a könyvtárunknak.

Az Iskolai Könyvtárak Világnapját is rendszeresen megtartom. Ilyenkor lehetőleg mindenkit bevonok az iskolából a programba. A rendezvény keretében mindig helye van a Mesemaratonnak. A mesemaratont lényege az, hogy a I–IV osztályosoknak mesét olvasnak a IX–XII-esek. A rendezvény többi programja soha nem ismétlődik. Szerencsére rengeteg ötletet ad az IASL weblapja. A Gyermekkönyvek Világnapja (április 2.) is nagyon fontos számomra. Ekkor vezetem be az elsősokeket a könyvtárba. Ilyenkor előveszem a legszebb könyveimet. Közösön olvasunk, süteményt majszolunk, jól érezzük magunkat. A következő napon pedig már könyvet kölcsönözhetnek.

Könyvtár PR-nak számít az is, ha minél több szépirodalmat vásárolok a gyerekek részére. Én is osztom azoknak a kollégáknak a nézetét, akik azt tartják, hogy az iskolai könyvtár nem csak „munka- és szakkönyvtár”.

Bognárné Lovász Katalin egyenesen kimondja, hogy „az iskolai könyvtárnak is nagyon fontos feladata van az igénykeltésben. Sajnos sok olyan gyerek van, aki az iskolai könyvtáron kívül nem jár más könyvtárba. Ha itt izgalmas szabadidős olvasmányt adunk a kezébe, talán elmegy a települési könyvtárba, és keres még hasonlókat. Az őket érdeklő, érdekes könyvekkel becsalogathatjuk a diákokat az iskolai könyvtárakba, és ha már ott vannak, újabb, más típusú könyveket is ajánlhatunk.”⁴ Természetesen figyelembe kell vegyünk a szűkös anyagi lehetőségeket és a szükségleteket is. Én az adományozókat környékezem meg, ha szórakoztató irodalmat akarok beszerezni.

4. A szülőkre irányuló PR tevékenység

Ez az a terület, amellyel a legtöbb könyvtáros nem foglalkozik. Bevallom, én is egy kicsit elhanyagolom. Pedig vannak szülők, akik nem tudják, hogy miért szükséges a gyerekeknek iskolai könyvtárba járnia, és mi a szerepe az iskolai könyvtárnak a tanulók nevelésében.

Sajnos a könyvtár által megszervezett programokra nem lehet őket meghívni, egyrészt mert általában hétköznapi és délelőtti zajlanak, másrészt pedig maga a szülő nem engedné el szívesen a gyermekét délután, mivel nagyon sok a tanulnivalója. Maradnak az internetes vetélkedők, ahol a szülő nyomom követheti a gyerek aktivitását, hiszen minden virtuális, és otthon a számítógép előtt zajlik.

A szülőkre irányuló PR tevékenységnek számít nálam a könyvkölcsönzés. Nálam nemcsak a gyerekeik, hanem maguk a felnőttek is vehetnek ki könyveket, ilymódon elég sok „külsősre” tettem szert. Természetesen, ha egy felnőtt bejön a könyvtárba, mindig bemutatom a könyvtárat és aktivitásunkat. A visszajelzések nagyon jók, mivel sok szülő adományozott könyveket könyvtárunknak.

5. Intézményen kívüli kapcsolatok

A helyi önkormányzattal nemcsak az intézmény vezetőin keresztül van kapcsolat, hanem az újságírók révén is. Az én szlogenem: „tégy jót és beszélj róla!”. Az újságírók ebben fontos partnerek. Ne féljünk megkeresni őket! Nekik is éppen úgy szükségük van ránk, mint nekünk rájuk, hisz hírekből élnek.

Szerintem a könyvtár weblapja önmagában nem elég híradásra, mert csak egy szűkebb réteg olvassa. Nagyon fontos viszont, amikor nemzetközi kapcsolatokat építünk. Sok nemzetközi projekt van, és az Európai Unióba való belépéssel még több lett. Weblap nélkül nem tudjuk előnyösen bemutatni könyvtárunkat, iskolánkat. Ez pedig nagyban csökkenti esélyeinket, hogy partnerként felvegyenek egy nemzetközi projektbe.

Az is rossz fényt vethet az iskolára, ha csak egynyelvű weblapja van, mert angol vagy német nyelvűt nem készítettek. Ez automatikusan leszűkíti lehetőségeinket. A mi iskolai weblapunkat sajnos „meghekkelték”, és még nem sikerült helyreállítani, éppen ezért már régóta egy saját könyvtárblogon töröm a fejem.

Sokan mondják, hogy nem tudnak kapcsolatba lépni külföldi iskolai könyvtárakkal, mert hibásan írnak, vagy nem tudnak egy idegen nyelvet sem. Szerintem nem ebben van a probléma gyökere. Tapasztalatom szerint egy külföldi könyvtáros sem várja el azt, hogy tökéletesen írjunk. Mesélhetnék én lengyel kolleganőről, akik nem tudnak angolul, de meg tudják értetni magukat, mert akarnak. Szorgalmasan szótáraznak, és segíti őket a helyesírásellenőrző is. Egy kis segítséggel máris meg tudják találni azt a weblapot, ahol ezek a projektek megtalálhatók.

Kedvenc weblapom az IASL honlapja. Itt minden évben nemzetközi projekteket hirdetnek meg az Iskolai Könyvtárak Világnapjára. A múlt évben könyvjelzőcsere volt. Sorshúzással a Stephens County Middle School/Toccoa/ Georgia/ USA iskolai könyvtárával létesítettem kapcsolatot. A közös projekt annyira tetszett nekik is, hogy továbbra is kapcsolatban maradtunk egymással, és télen internetes vetélkedőt szerveztünk Karácsonyi népszokások címmel. Ezen kívül a két iskolai könyvtár csomagban ajándékot küldött egymásnak, amelyen keresztül a helyi jellegzetességeket mutatták be.

Itt jegyezném meg, hogy ne felejtünk el írni könyvtárbeli aktivitásunkról az IASL-nek, az IFLA-nak, az ENSIL-nek, vagy egyéb nemzetközi fórumoknak. Jó néven veszik. Sőt, sokszor az IASL-ben megírt iskolai aktivitásom nyomán keresnek meg külföldi iskolai könyvtárak. Ez olyan, mint egy névjegykártya. Egyébként elárulok egy PR-titkot: minden külföldi leveletem úgy írom alá, hogy Kiss László teacher-librarian, Mikes Kelemen High School / St George City / Transylvania /Romania. A Transylvania/Romania társításra nagyon harapnak a külföldiek, főleg az amerikaiak.

Könyvtár PR szempontból nagyon jók a Flat Stanley projektek. (<http://www.flatstanley.com/>), amelyek keretében a partner iskola által megrajzolt papírfigura egy teljes hetet tölt iskolánkban, városunkban, megyénkben. Bemutatjuk neki az itteni emberek mindennapjait, a helyi nevezetességeket. Ebben partnerek a tanulóink is, csak sajnos a naplót még mindig nekem kell megírnom.

Az idén a Rose Hill Elementary / Omaha / NE/USA iskolai könyvtárral működünk együtt. Első látásra furcsának tőnik, hogy mi dolgoztunk, és ők gyűjtik be a babérokat, de egyszer adnunk kell ahhoz, hogy kapjunk, és végül egy ilyen projekt nem elhanyagolható reklám könyvtárunk, iskolánk, vidékünk, országunk számára.

A Flat Stanley-hoz hasonló volt a Greetings from other libraries Dr. Seuss projekt (<http://www.seussville.com>), ami abból állt, hogy levelet küldtünk egymásnak, amelyben bemutattuk könyvtárunkat, iskolánkat stb. Ezt az Mc.Henry Primary School/Rome/GA/USA iskolai könyvtára szervezte.

Projektkeresés szempontjából jó, ha bejelentkezünk különféle iskolai könyvtáros levelezőlistákra, mint például a román biblos, a magyar konyvtarostanarok_foruma, az angol IASL, IFLA vagy az LM_NET. Sokszor nem olyan témát érintenek, amely bennünket érdekel, de érdemes odafigyelni, mert évente legalább egyszer mi is találunk gyöngyszemet.

Nemzetközi PR-nak mondhatom a magyar Kárpát-medencei kapcsolataimat is. Ezek is nagyon fontosak, mert ők tudnak rólam, én tudok róluk. Enélkül nem lett volna M.I.K.E.S. konferencia sem, főleg nem Sepsiszentgyörgyön. Ugyanakkor

kor nem szabad elfelejteni a romániai helyi szervezeteket az ABR-t és a RMKE-t sem. PR szempontból is érdemes mind a kettőben tagnak lenni ugyanazért, mint a nemzetközi kapcsolatok esetében. Én létfontosságúnak tartom a kapcsolattartást a helyi iskolai könyvtárosokkal és közkönyvtárosokkal is, mert megismernek engem, a könyvtáramat, ugyanakkor egymásra odafigyelünk és segítjük egymást. Egyébként a más megyékbeli kollégák eléggé irigyelnek azért, hogy mi nem csak metodikai napokat tartunk, hanem azon kívül közösen kirándulunk, vendéglőbe megyünk, szalonnát sütünk.

Összefoglalva a dolgokat, véleményem szerint szükség van a könyvtár PR-ra, mert csak ezen keresztül tudjuk megváltoztatni a társadalomnak a könyvtárról és könyvtárosról kialakult sztereotípiáit. Ezen keresztül tudunk anyagi forrásokhoz jutni. Használjuk ki azt, hogy főleg gyerekekkel dolgozunk, mert ha bennük valóságos kép alakul ki a könyvtárosok munkájáról, akkor felnőtté válva talán másként fogják megítélni a könyvtár és a könyvtáros szerepét!

Jegyzetek

- 1 Bognárné Lovász Katalin. Maskara és tea a könyvtárban(?), avagy javaslatok könyvtáros tanároknak az iskolai könyvtárak pr munkájának hatékonyabbá tételére
- 2 Bognárné. Uo.
- 3 Bognárné. Uo.
- 4 Bognárné. Uo.